

8. Great Britain, 1930: Report of the Commission on the disturbances of August 1929. *Command paper 3530 (Shaw Commission report)*, R. 365.
9. Pre-State Israel: the Passfield White Paper (1930). URL: <http://www.jewishvirtual-library.org/the-passfield-white-paper>.
10. S/RES/240 (1967). URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/241/16/IMG/NR024116.pdf?OpenElement>.

Матеріал надійшов до редакції 11.10.2018 р.

УДК 327

Василь Гулай,

доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної інформації,
Національний університет «Львівська політехніка»,
79000, Україна, Львів, пл. Св. Юра, 3, каб. 126
e-mail: gulayvasyl@gmail.com
ORCID ID 0000-0002-7609-7967

Віра Максимець,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародної інформації,
Національний університет «Львівська політехніка»,
79000, Україна, Львів, пл. Св. Юра, 3, каб. 126
e-mail: maksymetsvira@ukr.net
ORCID ID 0000-0002-9003-7055

«ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ» ЯК НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА ТА НАПРЯМ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ СТУДІЙ¹

На основі досвіду трансформації освітньої діяльності кафедри міжнародної інформації Національного університету «Львівська політехніка» автори обґрунтовують запровадження нового предмету «Інформаційна політика Європейського Союзу». Паралельно із вирішенням актуальних освітніх завдань реалізація стратегічного курсу на поглиблення співробітництва України з державами-членами Європейського Союзу та інституціями ЄС, інформаційна політика останнього потребує окремого наукового аналізу на засадах міждисциплінарного підходу. Цілком очевидною стала висловлена думка щодо інтенсифікації інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації цивілізаційного зовнішньополітичного вектору України – набуття в оптимальному часовому періоді повноправного членства в Європейському Союзі зокрема. Розвиваючи проблематику європейських студій, зокрема, висвітлення інформаційної політики Європейського Союзу та окремих держав-членів за останні роки кафедра міжнародної інформації Львівської політехніки провела дві міжнародні науково-практичні конференції із публікацією

збірників матеріалів. Спираючись на вказані теоретико-методологічні засади розуміння сучасної інформаційної політики у межах пропонованої дисципліни «Інформаційна політика Європейського Союзу» доцільно зосередитися на аналізі спільної інформаційної політики й основних напрямків співробітництва країн Європейського Союзу в межах інтеграційного процесу, що дозволить виявити особливості формування сучасної європейської інформаційної політики та її відповідності стратегічним цілям і завданням політики ЄС.

Ключові слова: Європейський Союз, Україна, інформаційна політика, співробітництво.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Після закріплення 20 лютого 2019 р. в Конституції України стратегічного курсу на набуття членства нашої держави в Європейському Союзі ще більш актуалізувалася потреба впровадження окремої спеціальності «Європеїстика», зокрема за допомогою активнішої координації відповідних зусиль вищих навчальних закладів, які мають досвід підготовки фахівців такого профілю, реляцій експертного середовища, котре спеціалізується в європейській проблематиці й позиції бізнесу, що відчуває потребу у кваліфікованих кадрах для успішної роботи на європейських ринках [1, с. 40; 2, с. 90].

Розвиваючи проблематику європейських студій, зокрема висвітлення інформаційної політики Європейського Союзу та окремих держав-членів, за останні роки кафедра міжнародної інформації Львівської політехніки провела дві міжнародні науково-практичні конференції з публікацією збірників матеріалів [3; 4].

Цілком очевидною стала висловлена думка щодо інтенсифікації інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації цивілізаційного зовнішньополітичного вектора України, зокрема набуття в оптимальному часовому періоді повноправного членства в Європейському Союзі.

Забезпечити набуття відповідних фахових компетентностей повинен блок дисциплін професійного спрямування. Наприклад, на бакалаврському рівні підготовки ОПП «Міжнародна інформація» спеціальності 055 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» на це, серед іншого, спрямовано такі предмети, як «Інформаційна політика України та держав світу», «Інформаційно-аналітичні центри держав світу» й ін. На магістерському рівні здобувачів вищої освіти потрібно окремо вказати на предмет «Основи інформаційно-аналітичного забезпечення зовнішньої політики європейських держав» із виконанням курсової роботи.

Водночас постає питання модернізації наявних освітніх програм, надання відповідного професійного спрямування. Однією з таких пропозицій може стати впровадження як обов'язкової дисципліни на III–IV курсах у відповідних освітньо-професійних програмах спеціальностей 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», 256 «Національна безпека», 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» предмету «Інформаційна політика Європейського Союзу».

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інформаційна політика розглядається як спланована діяльність із забезпечення інформаційних потоків в інформаційній сфері для реалізації стратегічної мети суб'єкта інформаційної політики [5, с. 318].

За ширшого підходу інформаційна політика, тобто діяльність суб'єктів з актуалізації та реалізації своїх інтересів у суспільстві за допомогою формування, перетворення, зберігання й передачі всіх видів інформаційних ресурсів, – це особлива сфера життєдіяльності індивіда та суспільства, пов'язана з відтворенням і поширенням знань, що задовольняють інтереси соціальних груп і суспільних інститутів.

До об'єктів інформаційної політики належить інформаційна сфера життя суспільства (сукупність інформації, інформаційної інфраструктури, суб'єктів, які здійснюють збір, формування, поширення й використання інформації, а також системи регулювання суспільних відносин, що виникають при цьому).

Мета інформаційної політики – інформаційне забезпечення життєдіяльності суспільства загалом і діяльності інститутів влади та управління зокрема, забезпечення доступу чи (та) обмеження доступу громадян до інформації, психологічний вплив на масову свідомість і поведінку, установлення національної мережі інформації, уведення їх у глобальну інформаційну мережу, створення системи інформаційної безпеки, сприяння міжнародній співпраці в галузі інформації та ін. [6, с. 270].

Розрізняють два аспекти інформаційної політики: технологічний (регулювання процесу розвитку компонентів інформаційного середовища) і змістовний (пріоритети комунікаційної діяльності учасників суспільно-політичного процесу) [7, с. 318].

Важливо звернути увагу на принципи сучасної інформаційної політики, такі як свобода слова та друку; право громадян на отримання інформації; відкритість; доступність; правдивість; повнота; достовірність інформації; відповідальність за порушення законодавства про інформації [8, с. 270].

Спираючись на вказані теоретико-методологічні засади розуміння сучасної інформаційної політики в межах пропонованої дисципліни «Інформаційна політика Європейського Союзу», доцільно зосередитися на аналізі спільної інформаційної політики й провідних напрямів співробітництва країн Європейського Союзу в межах інтеграційного процесу, що дасть змогу виявити особливості формування сучасної європейської інформаційної політики та її відповідності стратегічним цілям і завданням політики ЄС.

Об'єднана Європа створила абсолютно нову, раніше не існуючу організаційну форму – мережеву державу (network state), яка намагається відповідати на сучасні виклики процесів глобалізації та регіоналізації. Цілі інформаційної політики ЄС визначені на наднаціональному рівні, однак вони втілюються на нижчих рівнях за допомогою реалізації національних інформаційних стратегій, які часто відображаються в регіональних і місцевих (на рівні регіону чи району) програмах розвитку. Формування єдиного

інформаційного простору, інформаційна інтеграція європейських держав у межах ЄС здійснюються на основі концепції єдиної загальної інформаційної політики, що втілена в ідеології європейського співробітництва у сфері інформації та комунікацій [9, с. 431].

Оголошений Європейським Союзом курс інформатизації суспільства формується з низки стратегій, котрі покликані реалізувати амбіції ЄС на домінування в інформаційно-комунікаційній сфері не лише в об'єднаній Європі, а й у міжнародних відносинах. Відтак сформована стратегія публічності визначила умови його авторитетності завдяки консолідованій внутрішній підтримці з боку суспільства, що ґрунтується на доступності політики ЄС: його відкритості й гласності, що дає йому змогу налагодити діалог із громадянами свого в рамках мультикультурних практик і, як наслідок, знаходити важливий компроміс у розв'язанні найгостріших проблем. Водночас політика відкритості дає змогу суспільству вести прозорий діалог не лише з національними урядами, а й безпосередньо з інституціями ЄС, що формує суспільне переконання в щирості інтересу ЄС до громадських потреб, а отже, і викликає потрібну для Союзу зворотну реакцію – широку підтримку його програм та покращення кредиту довіри до узгодженого курсу, спрямованого на поглиблення інтеграційних процесів [10, с. 114–115].

Країни ЄС демонструють спільну позицію стосовно інформаційної безпеки й стандартів прав людини в інформаційній сфері, при чому така позиція є динамічною та постійно зазнає переосмислення. При цьому вона значною мірою ґрунтується на передумовах побудови інформаційного суспільства в країнах Європи – розвиненій економіці та соціальній спрямованості політики. Європейці, які мають певний обсяг благ, що гарантований певною мірою системою соціальної захищеності, значно більше цінують можливість самореалізації, вільний час, можливість спілкування, а також захищеність приватного життєвого простору. Тому в інформаційній політиці ЄС спостерігаємо пошук деякого балансу між контролем із боку держави й ринковими законами. ЄС намагається віднайти формулу динамічного поєднання державних і суспільних інтересів. Тому основні відмінності між американською та європейською моделями розбудови інформаційного суспільства, а також розумінням інформаційної безпеки лежать у площині соціального спрямування внутрішньої політики ЄС [11, с. 339].

Головними пріоритетами політики країн ЄС у сфері інформаційної безпеки є створення й упровадження програм та різних технічних засобів захисту інформаційно-комунікаційних технологій; розробка нормативно-правових актів, які встановлюють перелік злочинів в ІТ-сфері й кримінальну відповідальність; забезпечення високого рівня обізнаності громадськості щодо ризиків, загроз і способів захисту своїх інформаційних систем/мереж від небажаних впливів [12, с. 44].

Прийнята у 2013 р. Європейська стратегія кібербезпеки визначила спільне бачення Європейської комісії та Високого представника Європейського Союзу із закордонних справ і політики безпеки щодо відкритого та безпечного

кіберпростору. Стратегія встановлює основні пріоритети, що регулюють проблеми як внутрішньоєвропейського, так і міжнародного законодавства. Пріоритети цієї ініціативи стосуються підвищення рівня захисту та стійкості європейських мереж і розвитку промислових та технологічних ресурсів для забезпечення кібербезпеки [13].

Відповідно до Стратегії у 2013 р. Європейська комісія запропонувала перший усеосяжний елемент законодавства ЄС стосовно кібербезпеки – Директиву ЄС щодо мережевої й інформаційної безпеки (NIS Directive on security of network and information systems). Також ця Директива ЄС передбачила створення координаційного механізму реагування держав-членів у координації з приватним сектором на погрози й власне самі кібер-атаки, тим самим сприяючи стратегічному співробітництву та обміну інформацією, підтримуючи рівень довіри між учасниками процесу [14].

Важливу роль в інформаційній політиці ЄС останніх років відводить «гібридним загрозам». Серед іншого, розроблено низку документів, уключаючи «Глобальну стратегію ЄС», «Спільний рамковий документ із протидії гібридним загрозам» (квітень 2016 р.) і Спільну доповідь Європейському парламенту і Європейській раді з його імплементації (липень 2017 р.), Оперативний протокол ЄС із протидії гібридним загрозам «EU Playbook» (липень 2016 р.), Спільний робочий документ «Східне партнерство – 20 очікуваних досягнень до 2020 року: фокусуючись на головних пріоритетах та реальних результатах» (грудень 2016 р.), доповідь Європейського парламенту «Протидія гібридним загрозам: співпраця ЄС-НАТО» (березень 2017 р.) та ін. [15, с. 96]. Ознайомлення з указаними документами повинно сприяти розвитку як фахових компетентностей в обраній предметній галузі, так і іноземної мови професійного спрямування.

У травні 2015 р. Рада міністрів закордонних справ Європейського Союзу, висловлюючи стурбованість ситуацією на континенті й у світі, закликала до «дієвих пропозицій, спрямованих на подолання гібридних загроз і зміцнення стійкості ЄС та її держав-членів, а також партнерів» [16].

У квітні 2016 р. Високий представник Європейського Союзу із закордонних справ і безпекової політики, заступник Голови Європейської комісії Федеріка Могеріні подала на розгляд керівних органів організації документ під назвою «Спільна програма з протидії гібридним загрозам: відповідь Європейського Союзу» (далі – Програма), у якому прямо йшлося про необхідність створення потенціалу стійкості як однієї з головних цілей ЄС. У документі зазначено, що стійкість ЄС у цілому залежить від стійкості його держав-членів. Більшість із 22 заявлених заходів закликає до підвищення стійкості в забезпеченні енергетичної й кібербезпеки, у протидії радикалізації та екстремізму, зокрема й через співпрацю із зовнішніми партнерами [17].

Так, на початку квітня 2016 р. Єврокомісія ухвалила «Спільні принципи протидії гібридним загрозам — відповідь Європейського Союзу», де, зокрема, наголошено на необхідності вироблення державами-членами ЄС узгоджених механізмів реалізації стратегічних комунікацій для протидії дезінформації й публічного викриття гібридних загроз; стратегічні комунікації повинні сповна

використовувати соціальні медіа, а також традиційні візуальні, аудіо- та інтернет-ЗМІ [18].

У листопаді 2016 р. Європейський парламент прийняв Резолюцію «Стратегічні комунікації Європейського Союзу як протидія пропаганді третіх сторін» (EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties) European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties. Ухвалений документ ґрунтується на нормативних актах Європейського Союзу, прийнятих раніше. Зокрема, на Плані дій щодо стратегічних комунікацій (Action Plan on Strategic Communication) [19].

У березні 2018 р. Європейська комісія опублікувала доповідь експертної групи в складі 39 журналістів, медіа-менеджерів, професорів університетів і представників великих американських інтернет-концернів із викладом способів того, як ЄС упоратися з дезінформацією й підвищити медіа-грамотність. Нові пропозиції Єврокомісія має намір протестувати таким чином, щоб їх можна було застосувати вже на виборах у країнах ЄС, які відбудуться у 2019 р. [20].

Поряд з указаними інституціями важливу роль у практичній реалізації провідних напрямів інформаційної політики Європейського Союзу відіграє Європейське агентство мережевої та інформаційної безпеки (ENISA), покликане допомагати Спільноті в забезпеченні особливо високого рівня мережевої й інформаційної безпеки; допомагати Комісії, державам-членам і бізнес-спільнотам у виконанні вимог мережної та інформаційної безпеки, у тому числі нинішнє й майбутнє законодавство Спільноти [21, с. 75].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розвиваючи знання студентів про інституційну структуру ЄС, потрібно докладніше звернутися до стратегічного значення «громадського компонента» в роботі наднаціональних інституцій ЄС, яке здійснено на основі аналізу роботи Європейської агенції з питань мережевої та інформаційної безпеки. Окрему увагу сконцентровано на дослідженні ролі громадянського суспільства (насамперед неурядових аналітичних центрів, експертного й наукового середовищ, волонтерів) у боротьбі з інформаційними викликами світової гібридної війни за взаємодії з міждержавними інституціями Європи (Європейський центр із протидії гібридним загрозам) і групами, діяльність яких спрямовано на боротьбу з поширенням дезінформації (СтратКом-Схід) [22, с. 8].

Отже, вважаємо за доцільне під час формування стандартів вищої освіти зі спеціальностей 256 «Національна безпека» і 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» передбачити формування компетентностей, виходячи з європейського досвіду планування й організації інформаційної політики як окремих держав-членів, так і ЄС загалом, а також звернути увагу на активізацію міждисциплінарних (політичних, правничих, інформаційних, безпекових та ін.) студій витоків, актуального стану й перспектив інформаційної політики Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гулай В. В. Досвід та перспективи підготовки фахівців за магістерською програмою «Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики європейських держав» в Національному університеті «Львівська політехніка». *Європейські студії в університетах України: матеріали наук.-метод. конф.*, 22 квіт. 2016 р., м. Київ. Київ: ІМВ КНУ ім. Т. Шевченка, 2016. С. 38–40.
2. Гулай В. В. Європейська компонента освітньо-професійних програм «Міжнародна інформація» спеціальності 055 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» в Національному університеті «Львівська політехніка». *Європейські студії в Україні: здобутки, виклики та перспективи: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 2 черв. 2017 р.). Київ: Укр. асоц. викладачів і дослідників європ. інтеграції; Терен, 2017. С. 87–91.
3. Пістракевич О. В. Агенції в Європейському Союзі. *Публічне управління: теорія та практика: зб. наук. праць Асоц. д-рів наук із держ. упр.* 2013. № 4(16). С. 71–78.
4. Чічановский А. А. Інформаційні процеси в структурі світових комунікаційних систем: підручник. Київ: Грамота, 2010. 568 с.
5. Варго О. Інформаційна політика. *Політологічний енциклопедичний словник/уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін.; за ред. М. П. Требіна.* Харків: Право, 2015. С. 318.
6. Україна в процесах глобального інформаційного обміну. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Львів, 26–27 трав. 2016 р.)/вступ. слово. С. Павлюк; відп. ред. В. Гулай. Львів, 2016. 125 с.
7. Варго О. Інформаційна політика. *Політологічний енциклопедичний словник/уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін.; за ред. М. П. Требіна.* Харків: Право, 2015. С. 318.
8. Україна в процесах глобального інформаційного обміну. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (Львів, 26–27 трав. 2016 р.)/вступ. слово. С. Павлюк, відп. ред. В. Гулай. Львів, 2016. 125 с.
9. Угрин Л. Інформаційна політика. *Політологія: навч. енцикл. слов.-довід. для студентів ВНЗ I–IV рівнів акредитації/за наук. ред. д-ра політ. наук Н. М. Хоми; [В. М. Денисенко, О. М. Сорба, Л. Я. Угрин та ін.].* Львів: «Новий Світ-2000», 2014. С. 270.
10. Балицька Ю. О. Формування нової стратегії публічності в інформаційній діяльності ЄС. *Медіа-форум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент.* 2014. Вип. 2. С. 101–116.
11. Золотар О. О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика: монографія. Київ: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. 446 с.
12. Запорожець О. Ю. Політика Європейського Союзу в сфері інформаційної безпеки. *Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. праць/Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин.* Київ, 2009. Вип. 87, ч. 2. С. 36–45.
13. Cybersecurity Strategy of the European Union: An Open, Safe and Secure Cyberspace. URL: <http://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/202369>
14. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council concerning measures to ensure a high common level of network and information security across the Union. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52013PC0048>
15. Гбур З. В. Актуальні гібридні загрози економічній безпеці України. *Інвестиції: практика та досвід.* 2018. № 7. С. 97–99.
16. Council of the European Union. Council Conclusions on CSDP. URL: <http://www.consilium.europa.eu/media /24520/st08971en15.pdf>
17. High Representative for Foreign Affairs and Security Policy. Joint Communication to the European Parliament and the Council. Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response. Brussels, 8.4.2016. URL: <https://ccdcoe.org/sites/default/files/documents/EU-160406JointFrameworkOnCounteringHybridThreats.pdf>

18. Даценко А. Ю. Європейський досвід протидії російській дезінформації періоду другої «холодної війни». *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. № 18–19 (2018). URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3381
19. European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-ТА-2016-0441+0+DOC+XML+V0//EN>
20. High Representative for Foreign Affairs and Security Policy. *Joint Communication to the European Parliament and the Council. Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response*. Brussels, 8.4.2016. URL: <https://ccdcoe.org/sites/default/files/documents/EU-160406-JointFrameworkOnCounteringHybridThreats.pdf>
21. Савич А. С. Європейські програми формування інформаційного простору ЄС. *Проблеми міжнародних відносин*. 2014. Вип. 9. С. 169–182.
22. Головка А. А. Громадянське суспільство як суб'єкт протидії загрозам національній безпеці в інформаційній сфері: автореф. дис. ... канд. політ. наук: спец. 21.01.01 «Основи національної безпеки держави (політичні науки)»/Нац. ін-т стратег. дослідж. Київ, 2018. 20 с.

«INFORMATION POLICY OF THE EUROPEAN UNION» AS AN ACADEMIC DISCIPLINE AND A DIRECTION OF INTERDISCIPLINARY STUDIES

On the basis of the experience of transformation of educational activity of the Department of International Information of the National University «Lviv Polytechnic», the authors substantiate the introduction of a new subject «Information Policy of the European Union». Along with the solution of the actual educational tasks, the implementation of a strategic course for deepening Ukraine's cooperation with the member states of the European Union and EU institutions, the latter's information policy requires a separate scientific analysis based on the principles of an inter-disciplinary approach. It is quite obvious that the opinion was expressed on the intensification of the information and analytical support for the realization of the civilizational foreign policy vector of Ukraine - the acquisition in the optimum time period of full membership in the European Union in particular. Developing European studies, in particular, the coverage of the information policy of the European Union and individual Member States in recent years, the Department of International Information of the National University «Lviv Polytechnic» has held two international scientific and practical conferences with the publication of collections of materials. Based on the above theoretical and methodological principles of understanding modern information policy within the proposed discipline "Information Policy of the European Union", it is advisable to focus on the analysis of the common information policy and the main directions of cooperation of the European Union countries within the framework of integration process, which will allow its relevance to the strategic objectives and objectives of EU policy.

Keywords: *European Union, Ukraine, Information Policy, cooperation.*

REFERENCES

1. Hulai, V. V. (2016). Dosvid ta perspektyvy pidhotovky fakhivtsiv za mahisterskoiu prohramoiu «Informatsiino-analitychne zabezpechennia zovnishnoi polityky yevropeiskykh derzhav» v Natsionalnomu universytetu «Lvivska politekhnika». Materialy naukovy-metodychnoi konferentsii «Yevropeiski studii v universytetakh Ukrainy», 22 kvitnia 2016 r., m. Kyiv. Kyiv: IMV KNU im. T. Shevchenka, 2016, 38–40.
2. Hulai, V. V. (2017). Yevropeiska komponenta osvitho-profesiinykh program «Mizhnarodna informatsiia» spetsialnosti 055 «Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii» v Natsionalnomu universyteti «Lvivska politekhnika». *Yevropeiski studii v Ukraini: zdobutky, vyklyky ta perspektyvy*. Zb. materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 2 chervnia 2017 r.). Kyiv: Ukrainka Asotsiatsiia Vyklyadachiv i Doslidnykiv Yevropeiskoi Intehratsii; Teren, 2017, 87–91.

3. Pistrakevych, O. V. (2013). Ahentsii v Yevropeiskomu Soiuzi. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka*: zb. nauk. prats Asots. doktoriv nauk z derzhavnoho upravlinnia, 2013, № 4(16), 71–78.
4. Chichanovskyi, A. A. (2010). Informatsiini protsesy v strukturi svitovykh komunikatsiinykh system. Pidruchnyk. Kyiv: Hramota, 2010. 568 p.
5. Varho, O. (2015). Informatsiina polityka. Politolohichni entsyklopedychnyi slovnyk/L. M. Herasina, V. L. Pohribna, I. O. Polishchuk ta in. (uklad.); M. P. Trebina (red.). Kharkiv: Pravo, 2015, P. 318.
6. Ukraina v protsesakh hlobalnoho informatsiinoho obminu. *Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Lviv, 26–27 travnia 2016 r.) / vstupne slovo. S. Pavliuk, V. Hulai (vidp. red.). Lviv, 2016, 125 p.
7. Varho, O. (2015). Informatsiina polityka. Politolohichni entsyklopedychnyi slovnyk/LM. Herasina, V. L. Pohribna, I. O. Polishchuk ta in. (uklad.); M. P. Trebina (red.). Kharkiv: Pravo, 2015, P. 318.
8. Ukraina v protsesakh hlobalnoho informatsiinoho obminu. *Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Lviv, 26–27 travnia 2016 r.) / vstupne slovo. S. Pavliuk, V. Hulai (vidp. red.). Lviv, 2016. 125 p.
9. Uhryn, L. (2014). Informatsiina polityka. Politolohiia: navchalnyi entsyklopedychnyi slovnyk-dovidnyk dlia studentiv VNZ I–IV rivniv akredytatsii/d-ra polit. n. N. M. Khomy (nauk. red.); [V. M. Denysenko, O. M. Sorba, L. Ya. Uhryn ta in.]. Lviv: «Novyi Svit-2000», 2014, P. 270.
10. Balytska, Yu. O. (2014). Formuvannia novoi stratehii publichnosti v informatsiinii diialnosti YeS. *Mediaforum: analityka, prohnozy, informatsiinyi menezhment*, 2014, 2, 101–116.
11. Zolotar, O. O. (2018). Informatsiina bezpeka liudyny: teoriia i praktyka. monohrafiia. Kyiv: TOV «Vydavnychi dim «ArtEk», 2018. 446 p.
12. Zaporozhets, O. Yu. (2009). Polityka Yevropeiskoho Soiuzu v sferi informatsiinoi bezpeky. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*. Zb. nauk. pr./Kyivskyi nats. un-t im. Tarasa Shevchenka, In-t mizhnar. vidnosyn. Kyiv, 2009, 87, 2, 36–45.
13. Cybersecurity Strategy of the European Union: An Open, Safe and Secure Cyberspace. URL: <http://eur-lex.europa.eu/procedure/EN/202369>
14. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council concerning measures to ensure a high common level of network and information security across the Union. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52013PC0048>
15. Hbur, Z. V. (2018). Aktualni hibrydni zahrozy ekonomichnii bezpetsi Ukrainy. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 2018, 7, 97–99.
16. Council of the European Union. Council Conclusions on CSDP. URL: <http://www.consilium.europa.eu/media /24520/st08971en15.pdf>
17. High Representative for Foreign Affairs and Security Policy. *Joint Communication to the European Parliament and the Council. Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response*. Brussels, 8.4.2016. URL: <https://ccdcoe.org/sites/ default/files/documents/EU-160406-JointFrameworkOnCounteringHybridThreats.pdf>
18. Datsenko, A. Yu. (2018). Yevropeyskyi dosvid protydii rosiiskii dezinformatsii periodu druhoi «kholodnoi vinyi». *Mizhnarodni vidnosyny. Seriia «Politychni nauky»*, 18–19. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3381
19. European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0441+0+DOC+XML+V0//EN>
20. High Representative for Foreign Affairs and Security Policy. *Joint Communication to the European Parliament and the Council. Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response*. Brussels, 8.4.2016. URL: <https://ccdcoe.org/sites/ default/files/documents/EU-160406-JointFrameworkOnCounteringHybridThreats.pdf>
21. Savych, A. S. (2014). Yevropeyski prohramy formuvannia informatsiinoho prostoru YeS. *Problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, 2014, 9, 169–182.

22. Holovka, A. A. (2018). Hromadianske suspilstvo yak subiekt protydii zahrozam natsionalnoi bezpetsy v informatsiinii sferi. Avtoref. dys. ... kand. polit. n.: spets. 21.01.01 «Osnovy natsionalnoi bezpeky derzhavy (politychni nauky)»/Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. Kyiv, 2018. 20 p.

Матеріал надійшов до редакції 06.04.2019 р.

УДК 338(574):316.47

Роман Миколайчук,

студент 4 курсу освітньої програми «Міжнародні відносини»,

факультет міжнародних відносин,

Східноєвропейський національний університет

імені Лесі Українки,

Луцьк, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КАЗАХСТАНУ

У статті розкрито характеристику населення Республіки Казахстан, що відзначається зростанням за рахунок збільшення приросту й додатного сальдо міграції. Для країни властиве старіння нації, переважання жіночого населення, а особливо в середній і старшій вікових категоріях. Наголошено, що корисні копалини Казахстану одні з найбагатших на континенті та у світі. Тут наявні у великій кількості як паливні, так і рудні корисні копалини, зокрема нафта, газ, вугілля, залізна, марганцева й уранова руди. Також є значні поклади не рудних корисних копалин. Але, незважаючи на ресурсну забезпеченість, кліматичні умови не є сприятливими для освоєння цих здебільшого важкодоступних ресурсів, що значно підвищує ціну на сировину. Також клімат не дає змоги достатньою мірою розвивати сільське господарство, що через недостатність зрошення спричинило інтенсивніший розвиток тваринництва.

Казахстан відносять до країн із транзитною економікою та є індустріально-аграрною державою. Він володіє господарством, головна особливість якого – динамічний розвиток основних соціально-економічних показників. Проте існує значна залежність цих показників від цін на нафту й сировину, а також від економічного становища провідних торгових партнерів.

Господарство Казахстану представлене великою кількістю галузей, проте не всі вони розвинені достатньо, зокрема в обробній промисловості. Галузі видобувної промисловості домінують у структурі експорту промислових товарів. Існує проблема з недостатньою кількістю залучених інвестицій в економіку, зокрема в обробну промисловість і сільське господарство. Значна залежність розвитку рослинництва від природних умов. Характерною рисою сільського господарства є перевага тваринництва, проте здебільшого воно екстенсивне. Також спостерігаємо постійне збільшення частки сфери послуг у структурі господарства.

Економіка Казахстану розвивається, незважаючи на низку проблем, які з'явилися після розпаду СРСР через неправильний перехід до ринкової економіки, до яких відносять знецінення валюти, неефективну приватизацію, спад виробництва, занепад цілих галузей, недостатню кількість фінансових ресурсів. Проте на сучасному етапі